

Література

1. Головань М. С. Зміст та структура професійної компетентності директора інституту (декана факультету) вищого навчального закладу / М. С. Головань // Якість технологій — якість життя : Тези VI міжнародної науково-практичної конференції, Харків (30-31 травня 2013 року) / Українська інженерно-педагогічна академія. — Харків, УПА, 2013. — С. 65–57.
2. Смирнов В. Н. Профессиональная компетентность и стиль управления командира в экстремальных условиях / В. Н. Смирнов // Психопедагогика в правоохранительных органах. — 2007. — № 4 (31). — С. 17–20.
3. Лугова В. Диагностика управлінської компетентності керівника / В. Лугова, Д. Серіков // Актуальные научные исследования в современном мире : сб. научн. трудов. — Вып. 3 (23). — Ч. 4. — Переяслав-Хмельницький, 2017. — С. 36–41.

УДК 331.5.024.54

Котенко Т.М.,

канд. екон. наук, наук. співроб.,

Інститут демографії та соціальних досліджень
ім. М.В. Птухи НАН України

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Сьогодні на ринку праці, з одного боку, значна частина молоді — випускники вищих навчальних закладів (ВНЗ) — не можуть знайти роботу, а, з іншого, роботодавці — потрібних кваліфікованих працівників. Такий стан зумовлений двома основними категоріями проблем: 1) загального характеру: невідповідністю між вимогами виробництва і компетентнісно-кваліфікаційним рівнем випускників ВНЗ; суперечностями між очікуванням випускників ВНЗ і реаліями сучасного ринку праці; зростанням конкуренції за кваліфіковані робочі місця та зміною критеріїв відбору кандидатів; безробіттям серед випускників ВНЗ; слабким реагуванням ВНЗ на вимоги ринку; недостатньою профорієнтацією молоді; 2) особистісного характеру: відсутністю необхідного досвіду та навичок роботи; низькою кваліфікацією; переважальною орієнтацією випускників на зайнятість у невиробничій сфері з високими заробітками; незадоволеністю умовами праці (низьким рівнем оплати праці, відсутністю соціальних гарантій тощо); недостатньою поінформованістю випускників про тенденції ринку праці, перспектив щодо обраних професій та працевлаштування [5].

Безробітними стають і висококваліфіковані спеціалісти, конкурентні на ринку праці, але робота, яку вони виконують, не вимагає здобутого ними рівня освіти. Вони претендують на робоче місце, яке сприяло б творчому і професійному зростанню та відповідному рівню заробітної плати. Так, за результатами репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді проведеного в 2017 р. та 2018 р. на замовлення Міністерства молоді та спорту, оцінюючи свої реальні можливості, молодь вказує на достатній рівень задоволеності отриманими компетенціями задля їх реалізації у трудовій сфері і вважають, що отримана ними освіта дає можливості розвиватися (54,5 % — у 2017 р., 65,3 % — у 2018 р.) [2; 3]. Відсутність вакансій за фахом (36,7 %) та незадовільна матеріальна винагорода (31,4 %) — головні чинники, які пояснюють чому молодь не працює за здобутим фахом. При виборі роботи молоді українці перш за все звертають увагу на дохід (96 % вважають це важливим, з них 82 % — дуже важливим). Загалом трохи більше половини молодих українців (56 %) задоволені своєю роботою (у 2018 р. — 49,4 %), тому що вона відповідає їхнім інтересам, захопленням, здібностям, тоді як 5 % незадоволені. Половина молодих українців працює за фахом або в дотичних до основного фаху професіях, 37 % не працюють за фахом (у 2018 р. — 48,1 %); 28,5 % — хотіли б змінити професію, яку вони мають; 31,2 % — працюють або працювали під час навчання. П'ята частина українців працює на роботі, яка вимагає меншого рівня освіти, ніж вони мають [2; 3].

До профорієнтаційних заходів залучено лише 23,6–23,0 % молодих людей, які відвідували факультативні курси, лекції, семінари з вибору майбутньої професії. Підвищення професійної підготовки та підвищення кваліфікації є пріоритетом для кожної 9 молодой людини (11 — у 2018 р.) [2; 3].

З метою професійного самовизначення, підвищення якості та конкурентоспроможності національних кадрів, збалансування ринку праці та ринку освітніх послуг, профілактики безробіття, державна служба зайнятості надає профінформаційні та профконсультаційні послуги. В 2018 р. охоплено профорієнтаційними послугами 3,048 млн осіб, у т. ч. 1,1 млн. осіб, що навчаються у навчальних закладах різних типів [4].

З огляду на викладене вище, констатуємо існування значної незбалансованості ринку праці та ринку освітніх послуг в Україні, яку загострюють наступні процеси: недостатня роль спеціалізованих установ, державної служби зайнятості, системи освіти у збалансуванні попиту і пропозиції професійних компетенцій; не-

узгодженість обсягів та якості підготовки випускників ВНЗ з попитом на кваліфікованих працівників на ринку праці.

Формування та підвищення конкурентоспроможності випускників ВНЗ потребує як зусиль органів законодавчої і виконавчої влади, освіти, бізнес-структур, громади, сім'ї, так і молоді людини. Важливим є «не опанувати престижну професію, і навіть не певну професію, що користується попитом на ринку праці, а досягти певного освітнього і культурного рівня, опанувати певні компетенції, щоб бути конкурентоспроможним на ринку» [1, с. 66].

Реалізація заходів з реформування системи вищої освіти, зокрема, розробка державних освітніх стандартів з використанням компетентнісного підходу до навчання й прогнозів взаємопов'язаного розвитку ринку праці та ринку освітніх послуг; організація ефективної виробничої і переддипломної практики за участю роботодавців; проведення моніторингу зайнятості випускників ВНЗ; створення бази даних роботодавців щодо обміну інформацією (резюме / вакансії); правова, психологічна, соціальна підтримка випускників на ринку праці (розвиток навичок пошуку роботи); розвиток підприємництва й власної справи сприятиме підвищенню конкурентоспроможності випускників ВНЗ на ринку праці та збалансованості ринку праці та ринку освітніх послуг в Україні.

Література

1. Близнюк В.В. Освітні послуги як детермінанта конкурентоспроможності людського капіталу / В.В. Близнюк // Ринок праці та освітніх послуг: пошук взаємодії : зб. наук. праць ; під ред. І.Л. Петрової. — К. : Таксон, 2007. — Вип. 1. — С. 60–69.

2. Молодь України — 2017 / Результати соціологічного дослідження. — Тернопіль : Терно-граф, 2017. — 72 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/11/16/7/Socdoslidjennya_2017.pdf.

3. Молодь України — 2018 / Результати репрезентативного соціологічного дослідження. — К. : ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України, 2018. — 72 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.dsmsu.gov.ua/media/2019/01/08/9/Doslidjennya_broslyra.pdf.

4. Ситуація на ринку праці та результати діяльності державної служби зайнятості у 2018 році. Аналітична записка. Додатки. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>.

5. Стеблюк Н.Ф. Підготовка фахівців з вищою освітою в умовах підвищення значущості знаннєвого ресурсу [Електронний ресурс] / Н.Ф. Стеблик // Ефективна економіка. — 2010. — № 10. — Режим доступу : www.economy.nayka.com.ua.